

DESPRE SIMILITUDINI

Similitudinile, definite în DEX ca fiind: *Potrivire, asemănare, identitate (între două lucruri sau două acțiuni)* sunt o temă largă de discuții mai ales în domeniul creației literare epigramatice, acolo unde le întâlnim mult mai frecvent decât în alte domenii literare. Desigur de-a lungul timpului au fost purtate felurite discuții pe această temă, a similitudinilor, însă cum de regulă au fost abordate prioritar doar efectele, poate ar fi bine să ne referim și la cauzele favorizante, cele care determină această situație, dar care nu par a ne reține atenția.

Consider că totul pornește de la specificul epigramei cel care îi dă și farmec, dar și o personalitate aparte în peisajul literar. Fiind, de regulă, un catren bine construit prozodic și însoțit obligatoriu de poantă, construcția epigramatică are puține șanse de a evita similitudinile atunci când tema sau subiectul ei este unul impus ori autoasumat de creator. Și în acest caz nu trebuie uitat faptul că epigramaștii evoluează de regulă pe marile teme recurente ale creației de gen acestea fiind și cele care oferă cele mai bune condiții pentru a construi poanta, cea fără de care epigrama se transformă, dacă se transformă, într-un simplu catren, de regulă constatativ, banal și fără viitor. Aceste teme recurente ar fi cele în care este abordat subiectul *soacra*, ori *nevasta*, *prostia*, *medicina*, *băutura* sau *amanta (amantul)*, *relația erotică*, etc... Fără îndoială ele sunt și cele care furnizează o gamă largă de situații care pot fi ironizate, iar de aici construirea poantei se simplifică simțitor. Numai că de-a lungul anilor aceste subiecte au fost exploatare din toate punctele de vedere, așa că apariția unor similitudini pare de neevitat. Amintesc aici de un epigramist trecut acum la canclurile eterne, om de mare ispravă, dar care la un moment dat a scos un volum (aproximativ 300 de pagini!) cu o singură temă: soacra! Am citit din volum cam zece pagini, iar apoi am avut impresia că recitesc unele catrene apărute anterior. Am abandonat lectura și fără să vreau m-am gândit că întotdeauna cantitatea afectează profund calitatea. Apare deci aproape axiomatică ideea că, nolens-volens, atunci când o temă este deosebit de „populară” similitudinile reprezintă, din păcate, o plată de neevitat.

Abordând tema în discuție din punct de vedere istoric vom observa că din când în când apar și subiecte aleatorii care tind să înflăcăreze excesiv creativitatea epigramaștilor. Voi aminti o ironie a unui important, la vremea lui, om de stat care făcea referire la numărul unor ouă. Condeiele confrăților au intrat în trepidație și în scurt timp au apărut sute de epigrame cu referire la această glumă nepotrivită. Părea ceva normal, similitudinile și-au făcut și ele apariția, dar mă întreb acum: mai reține oare cineva vreuna din acele creații? Mai recent, o tragedie, este vorba de pandemia de acum trei ani, a provocat același tsunami de producții epigramatice, un coleg a scos chiar un volum dedicat subiectului, dar și aceeași întrebare ce tinde să devină sâcâitoare. Subiectele conjuncturale sunt desigur favorabile abordărilor ironice însă entuziasmul excesiv duce firesc la apariția subproduselor, dar și a similitudinilor cele care ne fac să fim reticenți mai ales că nu putem exclude unele posibile „împrumuturi”.

Nu puține sunt cazurile pe care ar trebui să le privim cu mai multă atenție! Se întâmplă uneori ca un epigramist să audă sau să citească un catren bun cu o poantă care-i reține atenția, însă după un timp el uită contextul însă nu și poanta pe care o consideră o idee proprie și o așterne într-o creație personală. Este cât se poate de omenește posibil și chiar cunosc un asemenea caz petrecut între doi epigramaști care erau și prieteni și care s-a rezolvat foarte simplu, prin înțelegerea situației și renunțarea la epigrama (bună!) a colegului care uitase de unde i-a venit inspirația. Prin urmare, cred că fairplay-ul este soluția pentru aceste situații care pot deveni totuși stânjenitoare.

Nu putem exclude din lista cauzelor generatoare de similitudini nici festivalurile concurs, cele care stabilesc teme de creație, iar uneori și cuvintele care trebuie, obligatoriu, să se afle cuprinse în versurile epigramelor care vor fi jurizate. Îi admir sincer pe acei creatori care pot, ani la rând în aproape toate situațiile, să se înscrie ferm în aceste limitări și uneori cu un remarcabil succes. Este însă terenul cel mai propice apariției similitudinilor, fiind aproape imposibil de evitat, dar o argumentație despre calitatea de tip antologic sau chiar de cea stălucire cu care ne lăudăm când vorbim despre epigramă, devine mult mai greu de susținut. Consider festivalurile de gen ca fiind absolut benefice întregii mișcări epigramatice, îi admir pe oamenii care prin eforturi numai de ei știute organizează astfel de manifestări, însă cred că este timpul să regândim modalitățile de prezentare, cele care erau absolut compatibile condițiilor de acum trei decenii.

Am ajuns însă și la cea mai reprobabilă formă de apariție a similitudinilor, cea autoasumată de creatori. Încerc o introducere în situație pentru a ne explica și acest gen de abatere de la normele deontologice care ar trebui să guverneze ferm întreaga noastră activitate. Dorința de a scrie epigrame este de multe ori mult mai puternică decât ideile, iar fără idee, cea care de regulă se va transforma în poantă, dorința rămâne doar atât: o simplă dorință. De aceea sunt unii dintre noi, din păcate nu tocmai puțini, care, pentru revitalizarea planului ideatic răsfoiesc volume mai vechi sau mai noi, recitesc ceea ce au scris înaintașii noștri și, foarte simplu, „ciugulesc” poante pe care le ascund sub un nou înveliș contextual și, iată, a apărut o nouă epigramă. Nu învinuiesc însă numai acest obicei destul de răspândit sau pe plagiatorii de circumstanță, ci și pe acei care promovează astfel de pseudo-creații de la redactorii revistelor de profil la membrii juriilor care deliberază la diferite festivaluri, cei care ne arată că pentru această muncă plină de noblețe ar mai trebui și o cunoaștere extinsă a fenomenului epigramatic sau măcar, în ultima vreme, folosirea mijloacelor tehnice pentru a depista impostura. Știu că este greu, dar cred că nimic nu ne împiedică să încercăm.

Mihai Batog-Bujeniță